

Karen Horsens' prædiken juledag

Taler

Karen Horsens
Domprovst

Dato

25. december 1985

Sted

Roskilde Domkirke

Omstændigheder**Prædikentekst**

Johannesevangeliet kapitel 1, vers 1-14

1 I begyndelsen skabte Gud Himlen og Jorden –.
Nej, siger Johannes: I begyndelsen var Ordet.
I begyndelsen, før verden blev til.

5 Verdenshistorien begynder for en gammeldags betragtning ordentligvis med
skabelsen. Fra skabelsen kan vore begreber, vore gribeapparater, få fat om
tingene og hjælpe os til at forstå tingene ud fra deres sammenhæng. Vi kan
danne os meninger om historiske skikkelser ud fra vort kendskab til andre
historiske skikkelser og historiske forhold iøvrigt og ud fra det begreb om
10 mennesker, vi har, fordi vi selv er mennesker.

Det, der ligger forud for skabelsen kan vi ikke have noget begreb om, ikke
engang vore mytedannelser kan få fat i det.

15 Men altså: i begyndelsen, forud for alle tider, var Ordet. Hvis vi nu springer alle
spørgsmålene vedrørende betegnelsen »Ordet« over, og nøjes med at slå fast, at
der med »Ordet« refereres til Jesus af Nazareth, hvis plads i verdenshistorien vi
udmærket kan beskrive, og hvis betydning i verdenshistorien hvem som helst
kan snakke med om, – ja, så er det altså hermed sagt, at der i et historisk
20 menneske, Jesus, møder os noget, som ikke har hjemme i vor verden og vor
virkelighed. Ordet kommer til os »udefra«, fra en virkelighed hinsides vor
verden og vor tid, og vor eneste forbindelse med den virkelighed er netop Ordet.

Om Ordet står der nu, at han var hos Gud og var Gud. Første del af sætningen
25 kunne forstås, som om der var to guder, eller en gud og en halvgud; denne
mulighed afvises straks: Ordet var Gud. Når Ordet var Gud, er der kun én Gud.
Men efter at have slået det fast, skynder evangelisten sig at føje til, hvad han jo

allerede har sagt, nemlig at Ordet i begyndelsen var hos Gud.

30

Ordet og Gud er altså ikke uden videre den samme, og dog er Gud én.

Ordet optræder helt og holdent iblandt os med Guds myndighed; han gør det åbenbart, hvem Gud er; det ord, han taler til os, er Guds ord. Vi har at forholde os til Ordet som til Gud, vor skaber.

35

Og dog er Gud stadig den, som ingen nogensinde har set. Den, som ingen får fat i, begriber.

De første sætninger i Johannes' evangelium siger, hvem Kristus er, at han var før skabelsen og at han er Gud, – og samtidig sidder vi og ved, hvad evangelisten også ved: at det er Jesus af Nazareth, det drejer sig om.

40

Straks, med sit evangeliums første ord, gør Johannes det klart, at Kristus ikke er en del af en sandhed eller en sandhed blandt sandheder, men han er Gud.

45

Og dermed er Jesus fra evangeliets begyndelse anbragt i en position, som i henhold til moderne menneskers bevidsthed slet ikke eksisterer. Man kan godt være et pænt, borgerligt, kultiveret, moderne menneske og samtidig finde det rimeligt, om der skulle eksistere en eller anden form for gud, forsyn eller styrelse. Det er f.ex. en meget smuk tanke, at alle de forskellige religioner hver især kunne rumme en sandhed. Man kunne forestille sig, at de hver især betragter forskellige facetter af det guddommelige væsen, således at Buddha, Muhammed og Kristus hver siger noget sandt om Gud, livet og døden. Forestille sig, at de allesammen, alle verdens religioner, havde ret, skønt det ikke er muligt for dødelige mennesker at få deres lærdomme til at harmonere indbyrdes. Det er sådanne tanker, der i dag har mange tilhængere, og hvis man føler trang til at gøre lidt mere ud af det religiøse, kan man med disse tanker som baggrund træffe sit valg: hvad passer mig bedst? hvilken religion giver lige netop det, som jeg med min specielle personlighed har mest behov for?

50

55

60

Man kan naturligvis også selv blande lidt sammen forskellige steder fra.

Den urgamle søgen efter sandheden er passé. Tolerance er blevet en grundlov i åndslivet samtidig med, at ordet er kommet til at betyde, at siden ingen med objektiv sikkerhed kan sige, hvad der er rigtigt, kan det hele sikkert være lige

65

godt eller lige skidt.

70 Og med påstanden om Kristus som sandheden bringes den interessante
teologiske debat med moderne mennesker til ophør. Den, der på en rimelig og
fornuftig måde vil skaffe Kristus accept blandt nutidsmennesker, må
argumentere for de menneskelige værdier i kristendommen, og det er
tilsyneladende ikke så svært; det bliver gjort med megen dygtighed i en stor del af
75 tidens teologi og forkyndelse: Kristus er netop den inspiration, som moderne
mennesker har brug for, thi han repræsenterer alle de dyder, vi sætter højest,
såsom tolerance, retfærdighed, lighed for alle, solidaritet og kærlighed til freden.

Det står naturligvis enhver frit for at betragte Kristus som en mulighed blandt
80 muligheder, en inspiration blandt inspirationer, et sødt ungt menneske, der så
forbløffende egner sig som samlingsmærke for vor tids søde unge mennesker.

Men en kirke, der »tager moderne mennesker, hvor de står« ved at gå ind i en
afslappet snak med samtiden om, hvilken Gud man kan have mest glæde af, en
85 sådan kirke har afskaffet sig selv.

Den kirke, der har Jesu evangelium som sin eneste existensberettigelse her i
verden, må i al hæderligheds navn vedgå, at dette evangelium altid
indledningsvis fortæller os moderne mennesker, at vi ikke står der, hvor vi selv
90 tror.

Herom taler Johannes i de følgende vers af sit skrift. At Ordet var fra
begyndelsen og var Gud betyder, siger Johannes nu, at det var ham, der
handlede i skabelsen: ved Ordet er verden skabt. Ingen og intet blev til uden
95 ham. Skabningen står over for Jesu ord og bud som over for sin skabers ord og
bud. Når Kristus taler til os om vort liv, taler han som den, der véd bedst. Den,
der har skabt et redskab, må vel bedst vide, hvad sådan ét er til for, og hvordan
det skal anvendes. Når vi spørger, hvad vort liv skal bruges til, svarer Kristus som
den, der alene ved besked, fordi alt og alle er blevet til ved ham.

100 Og han, som skænkede liv, skænkede også lys over livet. I skabelsens morgen
fulgtes livet og lyset ad. Skabningen forstod sig selv som Guds skabning og sit liv
som Guds gave. Livet oplyste sig selv: der kunne ikke skelnes mellem liv og lys,
mellem livet og forståelsen af livet.

105

Men den forståelse, hvor liv og lys fulgtes ad, gik tabt, og når lyset nu skinner, skinner det i mørket. Livet henligger i mørke, og kun idet Ordet møder livet, forenes livet og lyset atter. Livet er kun virkeligt liv, når det oplyses af Ordet.

110

Som Kristus ikke er ét blandt mange udmærkede tilbud på religiøsitetens marked, således er den forståelse, han skænker, ikke én blandt mange, ikke engang den bedste blandt mange. Ordets oplysning er, siger Johannes, simpelthen lys, hvor alt andet er mørke.

115

For det moderne bevidstgjorte menneske er forretningsgangen, at jeg når frem til klarhed over mig selv, og så vælger jeg, hvad jeg kan bruge, – vælger muligvis kristendommen.

120

Det er det, moderne intellektuelle, unge forældre mener, når de siger, at deres barn i hvert fald ikke skal døbes, før det selv kan bestemme. Hvad der sker, før man selv kan bestemme, er under alle omstændigheder ligegyldigt. Det afgørende lys, den afgørende orientering i verden kommer fra mig selv. Et menneske skal bevidst gøres, og at være bevidstgjort er: at have fundet sit eget indre lys. Det værdifulde er bevidstgjortheden i sig selv, intet over og intet ved siden af det lys, vi har inden i os, og som sætter os i stand til at have meninger og indtage standpunkter og gå op i ideer o.s.v.

125

130

Men her kommer Johannes og siger, at vi med samt al vor bevidstgjorthed befinder os i et dybt mørke. At vi intet aner om livet, og hvad det skal bruges til, endsige om, hvem vi selv er. At alle disse sociale evner og forståelser og færdigheder, som vi opøves i fra skolens første klasse for rigtig at blive dygtige til at begå os her i livet, – at de hører med til det mørke, der afsløres som mørke, idet Kristus kommer til verden.

135

Mørket er ikke nærmere beskrevet. Johannes giver sig sjældent af med forklaringer, og vi får heller ingen her. Det er talen om lyset, der lader os ane, hvad mørket er: mørke er bare lysets fravær. Den, der ikke lever i lyset, er dermed hjemfalden til mørket. Mørket er ikke en sag, man kan gå ind for. Mørket er ikke en kraft, der undertrykker os. Mørket er ingenting –.

140

Johannes opruller i sit juleevangelium et vældigt billede af et univers, der henligger i mørke. Skabningen er som strandet på en fremmed klode, uden viden om sig selv og sine omgivelser, i dybt mørke. I mørket finder ingen vej, det

er ikke muligt at orientere sig.

Skabningen raver rundt i mørket uden at kunne se til at leve. Han mener måske at råde for sig selv og at gå den vej, han selv har valgt sig. Men i al sin
150 selvrådighed råder han ikke selv, for den, der færdes i mørke på en ukendt klode, ved ikke, hvor den vej, han går, fører hen. Han vil skynde sig hen at erobre lykke og varme og rigdom, men vejen ender i kulde og ensomhed. Han føler nogle væsner ved sin side, og de synes at begære de samme ting, som han begærer, men han kan ikke se dem, som de er. Han kan ikke se Gud, han kan ikke se sig selv,
155 han kan ikke se til at leve.

Lyset kan være en farlig sag, når man skal tale om det her ved juletime. Vi er vant til at bruge ordet billedligt, og når vi hører om et lys, der skinner i en mørk verden, ser vi for os noget eller nogen, som lyser op, står dér i mørket og spreder
160 en lille kreds af lys omkring sig, til glæde for dem, der får lov at komme ind i den kreds. Lyset i juleprædikenen bliver både for den, der skal holde prædikenen, og for den, der skal høre på den, meget let et lys til opmuntring, til hygge og trøst – et symbol, måske, på den varme og kærlighed, der i julen samler de nære og kære her i vinterens mørke.

165 Men lyset her i Johannesevangeliet er ikke af den art. Det er på den anden side heller ikke en ubarmhjertig projektør, der falder ind over vor tilværelse og afslører smudset i krogene. Det er, som Rudolf Bultmann udtrykker det, overhovedet ikke et »belysningsapparat« af nogen slags.

170 Men lyset er den klarhed, den signede dag, hvori skabningen kan se til at leve livet. Når lyset skinner i verden, vågner skabningen op i virkelighedens morgen og kan orientere sig: jamen her er jeg jo, på min Fars jord, og over mig er min Gud ved min side, som jeg har kæmpet med som mod en fare og skaber, og disse
175 væsner de er mine medmennesker, fælles med mig om Faderens kærlighed og om jorden og al dens fylde.

I den signede dag er skabningen rede til at leve livet.

180 Verden var blevet til ved Ordet, al skabningen var blevet til ved ham. Han kom således ikke til noget fremmedartet krapyl på en uvedkommende klode for at sætte lidt stil og skik på tingene blandt disse fremmede – men det var til sine egne, han kom. Netop derfor havde de den mulighed: at lukke lyset ude, at

185 lukke sig inde i sig selv.

Man tvinger ikke sine egne.

190 Hans egne tog ikke imod ham, men dem, der tog imod ham, gav han magt til at blive Guds børn.

Ulogisk?

Javist.

195

Lyset skinner ufortrødent i verden. Han lod sig ikke fordrive, men blev kød og tog bolig iblandt os.

200

Mægtig som på skabelsens morgen lader Gud genfødselsens under ske og skaber sig en børneflokk i verden. Vi ser Jesu herlighed, som han har den fra Faderen, fuld af nåde og sandhed: i Ordets lys bliver virkeligheden åbenbar:

205

Himlens lys kom i dig til jord,
skinner til ny oplysning stor,
godt kan vi nu ved nattetid
kende som børn vor Fader blid.
O, Gud ske lov!

210

Kilde

Manuskript taget fra Karen Horsens (1990) 'I disse korte dage', s. 60-66, Forlaget Aros; og udgivet med tilladelse fra Karen Horsens' søn, Rasmus Christian Olsen.

Kildetype

Dokumentation i bogværk

215

Tags

Anden tekstrække, Juledag, Prædiken, Prædikener fra 1900-tallet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/karen-horsens-praediken-juledag>

220